

maatschappijwetenschappen (pilot)

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Inzenden scores
- 6 Bronvermeldingen

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit v.w.o.-h.a.v.o.-m.a.v.o.-v.b.o.

Voorts heeft het College voor Examens (CvE) op grond van artikel 2 lid 2d van de Wet CvE de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vastgesteld.

Voor de beoordeling zijn de volgende passages van de artikelen 36, 41, 41a en 42 van het Eindexamenbesluit van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Examens.
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de gecommiteerde toekomen.
- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Examens.

De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.

- 4 De examinerator en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examinerator en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examinerator. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke gecommiteerde aanwijzen. De beoordeling van de derde gecommiteerde komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de regeling van het College voor Examens van toepassing:

- 1 De examinerator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinerator en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
  - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
  - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
  - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
  - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
  - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
  - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;
  - 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;

- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Voor een juist antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
  - 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
  - 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
  - 7 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
  - 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
  - 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.
- NB1 Het College voor Examens heeft de correctievoorschriften bij regeling vastgesteld. Het correctievoorschrift is een zogeheten algemeen verbindend voorschrift en valt onder wet- en regelgeving die van overheidswege wordt verstrekt. De corrector mag dus niet afwijken van het correctievoorschrift.
- NB2 Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht.
Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten.
Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht.
Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.
- NB3 Als het College voor Examens vaststelt dat een centraal examen een onvolkomenheid bevat, kan het besluiten tot een aanvulling op het correctievoorschrift.
Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt zo spoedig mogelijk nadat de onvolkomenheid is vastgesteld via Examenblad.nl verstuurd aan de examensecretarissen.

Soms komt een onvolkomenheid pas geruime tijd na de afname aan het licht. In die gevallen vermeldt de aanvulling:

NB

- a. Als het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe.
  - b. Als de aanvulling niet is verwerkt in de naar Cito gezonden WOLF-scores, voert Cito dezelfde wijziging door die de correctoren op de verzamelstaat doorvoeren.
- Een onvolkomenheid kan ook op een tijdstip geconstateerd worden dat een aanvulling op het correctievoorschrift ook voor de tweede corrector te laat komt. In dat geval houdt het College voor Examens bij de vaststelling van de N-term rekening met de onvolkomenheid.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen kunnen maximaal 61 scorepunten worden behaald.

Voor dit examen is de volgende vakspecifieke regel vastgesteld:

Als in een vraag staat dat de kandidaat een hoofd- of kernconcept moet gebruiken, dan dient de kandidaat in het antwoord die elementen uit de omschrijving van het hoofd- of kernconcept te gebruiken die nodig zijn om de vraag juist te kunnen beantwoorden.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 1 Ontwikkelingssamenwerking met Rwanda

---

1 maximumscore 2

een juist antwoord bevat:

- een voorbeeld uit de tekst waaruit de rol van de dominee blijkt en uitleg van die rol, namelijk het bevorderen van de mensenrechten 1
- een voorbeeld uit de tekst waaruit de rol van de koopman blijkt en uitleg van die rol, namelijk het versterken van de economische belangen van Nederland 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- De rol van de dominee blijkt uit de zorg die minister Ploumen uitspreekt over het gebrek aan 'civiele vrijheden' in Rwanda (r. 19-21). De aandacht van de minister voor het gebrek aan 'civiele vrijheden' past bij een belangrijk aspect van het Nederlandse buitenlandbeleid: bevorderen van de mensenrechten 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

- De rol van de koopman komt tot uiting in de bezoeken van de minister aan bedrijven waarin Nederlandse bedrijven participeren: de rol van de Rabobank (r. 39-45) of Heineken (r. 49-51) / komt tot uiting in het tekenen van een luchtvaartovereenkomst tussen Nederland en Rwanda (r. 59-63) of in het organiseren van een handelsmissie naar Rwanda (r. 68-69).
Het stimuleren van betrokkenheid van het Nederlandse bedrijfsleven met Rwanda is niet alleen goed voor de ontwikkeling van Rwanda maar ook voor de Nederlandse bedrijven en daarmee dient het ook de eigen economische belangen

1

Opmerking

Geen scorepunt toekennen wanneer alleen een gegeven uit de tekst of alleen de rol van de dominee/koopman genoemd is.

2 maximumscore 2

een juist antwoord bevat:

- een juiste uitleg van de praktijk dat de rol van dominee en de rol van koopman elkaar kunnen versterken met toelichting
- een juiste uitleg van de praktijk dat de rol van dominee en de rol van koopman elkaar kunnen belemmeren met toelichting

1

1

voorbeeld van een juist antwoord:

- versterken
Als de Nederlandse zorg voor het naleven van mensenrechten en het bestrijden van corruptie in Rwanda bijdraagt tot stabiliteit / de ontwikkeling van een democratische rechtsstaat zonder corruptie / een eerlijk en transparant juridisch systeem in Rwanda, dan is deze ontwikkeling gunstig voor de handel. De koopman is daarom gebaat bij het werk van de dominee
- belemmeren
Als Nederland te veel eisen en voorwaarden zou stellen op het gebied van mensenrechten in Rwanda (rol van dominee) dan zou Rwanda wel eens kunnen weigeren Nederlandse bedrijven toe te laten tot het land of besluiten de luchtvaartovereenkomst met Nederland op te zeggen, dit ten koste van de rol van koopman

1

1

3 maximumscore 2

een juist antwoord bevat:

- een redenering dat de representativiteit op het gebied van ontwikkelingssamenwerking voor de VVD hoog is: een juist verband tussen het standpunt van de kiezers over bezuinigen uit figuur 1 en het inhoudelijk standpunt van de VVD over bezuinigen op ontwikkelings-samenwerking
- een uitgangspunt van de VVD dat bezuinigen op ontwikkelings-samenwerking rechtvaardigt

1

1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

voorbeeld van een juist antwoord:

- De **representativiteit** voor de VVD is hoog. (Representativiteit is de mate waarin de standpunten van vertegenwoordigers overeenkomen met de standpunten van de groep die vertegenwoordigd wordt.) Want volgens figuur 1 is **een grote meerderheid van de VVD-kiezers** (circa 80% in 2012) **voorstander** van bezuinigen op ontwikkelings-samenwerking. Dit **komt overeen met de wens van VVD** om te bezuinigen op ontwikkelingssamenwerking 1
- De wens van de VVD om te bezuinigen op ontwikkelingssamenwerking komt overeen met het liberale uitgangspunt om onderontwikkeling/armoede in landen vooral te bestrijden door het stimuleren van de markt/een vrijemarkteconomie / door ondernemerschap/particulier initiatief/handel ('trade not aid') 1

4 maximumscore 2

een juist antwoord bevat:

- een redenering dat de representativiteit op het gebied van ontwikkelingssamenwerking voor GroenLinks hoog is: een juist verband tussen het standpunt van de kiezers over bezuinigen uit figuur 1 en het inhoudelijk standpunt van GroenLinks over bezuinigen op ontwikkelingssamenwerking 1
- het noemen van het uitgangspunt van GroenLinks dat bezuinigen op ontwikkelingssamenwerking **niet** rechtvaardigt 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Er is sprake van een hoge mate van representativiteit. **Van de kiezers van GroenLinks is namelijk een minderheid** (ongeveer 20% in 2012) voor het bezuinigen op ontwikkelingssamenwerking. Dit **komt overeen met het inhoudelijk standpunt van GroenLinks** om **niet** te bezuinigen op ontwikkelingssamenwerking 1
- Deze wens om **niet** te bezuinigen op ontwikkelingssamenwerking komt voort uit het uitgangspunt van GroenLinks om op te komen voor de zwakkeren in de samenleving (solidariteit), waar ook ter wereld 1

Opgave 2 De ontwikkeling van tafelmanieren als voorbeeld van het civilisatieproces

---

5 maximumscore 2

een juist antwoord bevat:

een beschrijving van de ontwikkeling van tafelmanieren met behulp van het kernconcept institutionalisering

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

voorbeeld van een juist antwoord:

De ontwikkeling van tafelmanieren houdt in dat er **regels ontstonden** over de wijze waarop men **zich aan tafel moest gedragen, standaard-gedragspatronen** dus. Deze **patronen reguleren het gedrag van mensen en hun onderlinge relaties rond** een bepaald facet van het sociale leven, in dit geval het gedrag van mensen aan tafel.

(Institutionalisering is het proces waarbij een complex van regels ontstaat, weergegeven in standaardgedragspatronen, dat het gedrag van mensen en hun onderlinge relaties rond een bepaald facet van het sociale leven reguleert.)

Opmerking

Wanneer alleen een juiste definitie van institutionalisering wordt genoemd dan 1 scorepunt toekennen.

6 maximumscore 5

een juist antwoord bevat:

- **a.** de oorzaak van het civilisatieproces: toenemende afhankelijkheid 1
- **b.** twee kenmerken van het civilisatieproces met verwijzing naar een voorbeeld uit tekst 2 (per kenmerk met verwijzing 1 scorepunt) 2
- **c.** gevolg van het civilisatieproces voor de wijze van socialisatie 2

voorbeeld van een juist antwoord:

a.

- In de loop der eeuwen ontstonden netwerken tussen mensen waarin ze steeds meer van elkaar **afhankelijk** werden (interdependentie) 1

b.

- Doordat mensen steeds meer van elkaar afhankelijk werden, hielden **mensen in toenemende mate rekening met elkaar** (dwang)
Voorbeeld uit tekst 2: de normen over het gebruik van een mes bij het eten (r. 14-19) 1
- Mensen gingen hun **driften steeds meer onder controle houden. Zelfbeheersing/zelfdwang werd steeds meer de norm.**
Voorbeeld uit tekst 2: advies om niet als varkens op het eten te storten (r. 23-25) of advies over snuiven of neus snuiten (r. 31-36) 1

c.

- In de moderne samenleving worden (door allerlei sociale controle-mechanismen) **meer verfijnde gedragsregels** (zoals moderne tafelmanieren) **aangeleerd**. Bovendien wordt **verwacht dat mensen deze gedragsregels uit zichzelf toepassen/internaliseren** (zelfbeheersing) 2

Opgave 3 Veranderingen van de positie van vrouwen

7 maximumscore 2

een juist antwoord bevat:

- de inhoud van de meritocratische gedachte die ten grondslag ligt aan het model van de individualistische prestatiesamenleving 1
- een conclusie op grond van vergelijking van de gegevens van tabel 1 met het model van de individualistische prestatiesamenleving 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- De meritocratische gedachte houdt in dat in de huidige moderne samenleving alleen iemands capaciteiten (vooral diens opleiding) bepalend zijn voor iemands maatschappelijke positie 1
- De score op het terrein van economische participatie betekent dat vrouwen op dit terrein achterblijven in vergelijking met mannen. Op het terrein van onderwijs zijn vrouwen en mannen gelijk. Volgens de meritocratische gedachte zouden vrouwen gezien de gelijkheid op terrein van onderwijs ook op het terrein van economische participatie dezelfde positie moeten hebben als mannen. De scores van tabel 1 zijn dus strijdig met het model van de individualistische prestatiesamenleving 1

8 maximumscore 2

- De constructivistische benadering verklaart sociale ongelijkheid, in dit geval de ongelijkheid tussen mannen en vrouwen vanuit cultureel verankerde voorstellingen of voornamelijk vanuit de beelden die door mensen samen met betrekking tot die groepen zijn geconstrueerd 1
- voorbeelden (één van de volgende): 1
  - Aan mannen worden beelden toegekend die met carrière/betaald werk te maken hebben: mannen die werken hebben een hogere status dan vrouwen die werken / een man is autonoom/assertief/ heeft leiderschapskwaliteiten. Het voortbestaan van deze beelden belemmert het tegengaan van ongelijkheid tussen mannen en vrouwen op economisch terrein.
  - Aan vrouwen worden beelden toegekend die te maken hebben met het onderhouden van relaties en vriendelijk en volgzaam gedrag. Bijvoorbeeld vrouwen zijn meegaand, zorgzaam, goedgevolg en zachtzinnig (allemaal woorden die weinig te maken hebben met betaald werk of carrière). Het voortbestaan van deze beelden belemmert het tegengaan van ongelijkheid tussen mannen en vrouwen op economisch terrein.
  - Van vrouwen wordt verwacht dat ze vooral deeltijdwerk verrichten wat tot gevolg heeft dat vrouwen minder status en carrièremogelijkheden hebben dan mannen.

Vraag	Antwoord	Scores
9	maximumscore 2	
	<ul style="list-style-type: none"> Volgens de marxistische benadering berust ongelijkheid op machtsverschillen die het gevolg zijn van het feit dat mensen in verschillende mate over hulpbronnen als bezit, inkomen, culturele bagage en sociale contacten beschikken 	1
	<ul style="list-style-type: none"> Hoewel vrouwen anno 2012 op het gebied van onderwijs gelijk zijn aan mannen, met andere woorden over eenzelfde hulpbron onderwijs (cultureel kapitaal) als mannen beschikken, wordt de ongelijkheid tussen mannen en vrouwen op terrein van economische participatie ook bepaald door verschil in inkomen, bezit en politieke macht. (In het algemeen beschikken vrouwen over minder inkomen, bezit, politieke macht waardoor machtsverschillen tussen vrouwen en mannen (op economisch terrein) blijven bestaan.) 	1
10	maximumscore 4	
	<p>een juist antwoord bevat: per vraagstuk een juist gebruik van een politicologisch kernconcept naar aanleiding van tabel 2 (maximaal vier)</p>	1
	<p>voorbeeld van een juist antwoord:</p>	
	<ul style="list-style-type: none"> Tabel 2 heeft te maken met een bindingsvraagstuk omdat de representativiteit van het parlement door de meer gelijke man-vrouwverdeling zal toenemen: er zal waarschijnlijk meer rekening worden gehouden met belangen van vrouwen. Gevolg is mogelijk dat meer vrouwen zich betrokken gaan voelen met de politiek 	1
	<ul style="list-style-type: none"> Tabel 2 heeft te maken met een verhoudingsvraagstuk omdat het feit dat meer vrouwen in het parlement komen, betekent dat vrouwen meer macht krijgen: hun invloed op de politieke besluitvorming wordt vergroot 	1
	<ul style="list-style-type: none"> Tabel 2 heeft te maken met een vormingsvraagstuk omdat de achterstelling van vrouwen in de politiek deels het gevolg is van politieke socialisatie: er vindt nog steeds overdracht plaats van normen en waarden via onder andere gezinnen en media die politiek een zaak vinden van mannen 	1
	<ul style="list-style-type: none"> Tabel 2 heeft te maken met een veranderingsvraagstuk omdat sinds 1977 het aandeel vrouwen in het parlement sterk is gestegen. Deze ontwikkeling is te beschouwen als een voorbeeld van het democratiseringsproces: verschuiving van macht van weinig mensen (vooral mannen) naar steeds meer mensen (vrouwen) / een toename van de deelname van vrouwen aan de besluitvorming 	1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

11 maximumscore 2

een juist antwoord bevat:

een juist gebruik van twee van de volgende kernconcepten die de toenemende betekenis van het EHRM voor de nationale politiek verklaren: globalisering, modernisering, democratisering, individualisering

voorbeeld van een juist antwoord:

- globalisering
Er is een **internationale rechtsorde** ontstaan die steeds meer van **invloed is op de nationale rechtsorde**. Het toenemende belang van uitspraken van het EHRM is daar een voorbeeld van 1
- modernisering
Het proces van modernisering wordt onder andere gekenmerkt door **een ontwikkeling naar een op rechten van de mens gebaseerde en democratisch ingerichte samenleving**. Het toenemende belang van uitspraken van het EHRM is daar een voorbeeld van 1

Opgave 4 Nederland en de monarchie

---

12 maximumscore 2

een juist antwoord bevat:

- een juiste interpretatie van tabel 3 en tabel 4 over binding 1
- een juiste conclusie 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- De legitimiteit van de (constitutionele) monarchie in Nederland is groot, want
tabel 3 laat zien dat ongeveer driekwart van de Nederlanders voorstander is van de monarchie. Daaruit blijkt dat Nederlanders een sterke **binding** hebben met het koningshuis.
Tabel 4 geeft aan dat het koningshuis van alle genoemde onderwerpen het hoogst scoort op de mate van tevredenheid. Dit gegeven wijst eveneens op een sterke **binding** van burgers met het koningshuis 1
- Een **sterke binding van burgers** met het koningshuis versterkt de legitimiteit van de (constitutionele) monarchie in Nederland 1

13 maximumscore 2

een juist antwoord bevat:

een juiste toepassing van het kernconcept democratisering op de inhoud van het ceremonieel koningschap, zoals beschreven in tekst 3

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

voorbeeld van een juist antwoord:

- Het ceremonieel koningschap zal de democratisering bevorderen. In de verborgen uitoefening van staatszaken: 'de klassieke staatszaken van de constitutionele koning' (r. 22-24 van tekst 3), zou de koning **een zekere politieke invloed kunnen uitoefenen**, maar door de keus voor een meer ceremonieel koningschap zal **de politieke macht** van de koning **gering/nihil** zijn 1
- Minder **macht** voor de koning en meer **macht** voor het parlement is een voorbeeld van **democratisering** van het politiek stelsel 1

14 maximumscore 2

een juist antwoord bevat:

een juiste toepassing van het kernconcept sociale cohesie op de inhoud van het ceremonieel koningschap, zoals beschreven in tekst 4

voorbeeld van een juist antwoord:

De meeste politici en bestuurders associëren het koningschap met een gevoel van eenheid, gemeenschappelijkheid en het bevorderen van onderling respect (tekst 4). Het koningschap versterkt **het gevoel lid te zijn van een gemeenschap in dit geval Nederland** of 'een maatschappelijk en sociaal ingevuld koningschap' draagt bij aan het versterken van de norm dat men **zich verantwoordelijk voelt voor elkaars lot en welzijn**. Een ceremonieel koningschap versterkt daarmee de **sociale cohesie** in het land.

15 maximumscore 2

een juist antwoord bevat:

een juiste toepassing van het kernconcept gezag op de inhoud van het ceremonieel koningschap, zoals beschreven in tekst 3 en 4

voorbeeld van een juist antwoord:

- Door het vervullen van een zichtbare en sociale rol van het koningschap oefent de koning een zekere **macht** uit: hij heeft het **vermogen om bepaalde doelen na te streven** namelijk die van samenbinden, vertegenwoordigen en aanmoedigen (r. 20-21 van tekst 3) 1
- Het vervullen van een maatschappelijk en sociaal ingevuld koningschap wordt onderschreven door veel politici en bestuurders (tekst 4). Deze steun **versterkt daarmee de legitimiteit** van het optreden van de koning en daarmee zijn **gezag**. (Gezag is het uitoefenen van macht die als legitiem erkend wordt door ondergeschikten.) 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

16 maximumscore 1

een juist antwoord bevat:

een redenering dat het koningschap een politieke institutie is met een juiste toepassing van het kernconcept politieke institutie

voorbeeld van een juist antwoord:

Het koningschap geeft aan **welke rol de koning** heeft/dient te vervullen (maatschappelijk en sociaal ingevuld koningschap). Deze rol bevat **regels omtrent gedrag met betrekking tot de staat - en hoe de relaties dienen te zijn tussen koning, politici en burgers.**

(Een politieke institutie bevat regels die het gedrag van mensen en hun onderlinge relaties met betrekking tot de staat en de politieke besluitvorming reguleren.)

17 maximumscore 4

een juist antwoord bevat:

een redenering dat er wel sprake was van staatsvorming maar nog niet van natievorming met:

- kenmerken van staatsvorming met verwijzing naar gegevens uit tekst 5 2
- kenmerken van natievorming met verwijzing naar gegevens uit tekst 5 2

voorbeeld van een juist antwoord:

- Er is sprake van staatsvorming als er (kenmerk 1) een soevereine macht komt. Gegeven uit tekst 5: Willem wordt ingehuldigd als soeverein vorst (r. 9-11) 1
- (kenmerk 2) die regeert over een groep mensen op een bepaald grondgebied. Gegeven uit tekst 5: "Tienduizenden vierkante kilometers land (...) vielen toe aan een Oranje, koning Willem I" (r. 26-30) 1
- Natievorming veronderstelt de aanwezigheid van een gemeenschappelijk groepsbewustzijn, die gekoppeld is aan een politieke gemeenschap of een specifiek territorium 1
- Van een gemeenschappelijk groepsbewustzijn gekoppeld aan een specifiek territorium was in 1813 nog zeker geen sprake want (gegevens uit tekst 5, één van de volgende): 1
  - katholieken voelden zich ongemakkelijk bij een protestants gekleurde ontstaansgeschiedenis. (r. 14-17)
  - De zuidelijke Nederlanden voelde zich overheerst door een buitenlandse mogendheid. (r. 17-20)
  - Steden en gewesten hoopten een deel van hun oude invloed te heroveren. (r. 21-23)

Opmerking

Geen scorepunt toekennen als bij staatsvorming het derde kenmerk (de soevereine macht bezit het geweldsmonopolie) is genoemd, want dit kenmerk is niet te herkennen in de tekst.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

18 maximumscore 3

een juist antwoord bevat:

- de modernistische visie op natievorming 2
- twee voorbeelden van natievorming volgens de modernistische visie op natievorming 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Wetenschappers van de modernistische benadering zien de natie als een uitvinding van het negentiende-eeuwse nationalisme. Het idee dat de inwoners van een staat een natie vormen wordt door hen gezien als politieke strategie van politieke elites om de bevolking aan de staat te binden 2
- voorbeelden van natievorming (twee van de volgende): 1
  - het vastleggen van één taal en deze via (verplicht) onderwijs te verspreiden
  - het geven van vaderlandse geschiedenis op scholen
  - de invoering van nationale feestdagen
  - de invoering van dienstplicht

Opmerking

Wanneer slechts één voorbeeld van natievorming is gegeven dan geen scorepunt toekennen.

Opgave 5 Zal armoede in de wereld snel verdwijnen?

---

19 maximumscore 2

een juist antwoord bevat:

- een beschrijving van de evolutionistische theorieën met de conclusie dat de armoede in ontwikkelingslanden zal afnemen 1
- gegevens uit tekst 6 die overeenkomen met de evolutionistische theorieën 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

voorbeeld van een juist antwoord:

- Evolutionistische theorieën komen overeen met de voorspelling van Mahbubani.
Deze theorieën gaan er van uit dat arme staten zich ontwikkelen volgens een patroon van geleidelijkheid en zich gaan moderniseren, een proces dat rijke staten al hebben afgelegd. / De traditionele economie van 'arme' landen zal geleidelijk veranderen in een moderne markteconomie. Als de economische ontwikkeling ver genoeg is, zal dit eveneens leiden tot minder armoede 1
- Mahbubani gaat er vanuit dat steeds meer samenlevingen zich ontwikkelen in de richting van een moderne samenleving met een grote middenklasse. Hij verwacht dat die middenklasse flink zal groeien wat een enorme verheffing van een substantieel deel van de mensheid is. De armoede in de wereld zal flink dalen (r. 38-47). / Hij verwacht dat de wereld beter wordt door de moderne wetenschap, de rede en de vrijemarkteconomie (r. 56-63) 1

20 maximumscore 4

een juist antwoord bevat:

- twee kenmerken van liberale theorieën van internationale betrekkingen (per kenmerk 1 scorepunt) 2
- per kenmerk een bijbehorend gegeven uit tekst 6 (per gegeven 1 scorepunt) 2

voorbeeld van een juist antwoord:

- De uitspraken van Mahbubani in tekst 6 komen overeen met liberale theorieën over internationale betrekkingen.
(kenmerk 1) Deze theorieën gaan in tegen het idee dat oorlog tussen staten een natuurlijk gegeven is / dat oorlogen tussen staten op een rationale afweging berusten 1
- gegevens uit tekst 6: De meest escalerende vorm van **conflicten** is oorlog tussen staten, die volgens Mahbubani steeds meer een zeldzaamheid is (r. 31-32) 1
- (kenmerk 2) En liberale theorieën benadrukken dat internationale **samenwerking** wenselijk is als het bijdraagt aan vooruitgang, vrede en welvaart. / Staten zullen eerder op zoek gaan naar **samenwerking** dan naar **conflict**. 1
- gegevens uit tekst 6: Wat betreft het belang van **samenwerking** verwijst Mahbubani naar de verwevenheid van landen met een web van internationale organisaties (r. 63-65) / naar de EU. Hij vindt de EU een voorbeeld voor de rest van de wereld (r. 90-97) 1

Vraag	Antwoord	Scores
21	maximumscore 4	
	een juist antwoord bevat:	
	• de positiemethode met uitleg en bijbehorende gegevens uit tekst 6	2
	• de methode van inventarisatie van machtsbronnen met uitleg en bijbehorende gegevens uit tekst 6	2
	voorbeeld van een juist antwoord:	
	• De positiemethode: een staat heeft macht als deze posities bekleedt in verschillende internationale organisaties en netwerken	1
	• gegevens uit tekst 6: De westerse landen bepalen wie hoofd worden van internationale instituties als IMF en de Wereldbank (r. 102-105) / zijn in de Veiligheidsraad oververtegenwoordigd (r. 113-119)	1
	• Methode van inventarisatie van machtsbronnen, -middelen waarover staten beschikken: zowel een sterke economie als omvang van leger zijn machtsbronnen	1
	• gegevens uit tekst 6: De VS raakt haar economische toppositie kwijt (r. 124-143). Daarbij blijkt een sterk leger niet voldoende om een sterke positie te behouden	1

Opgave 6 Onderzoek naar gemengde scholen

22	maximumscore 2	
	een juist antwoord bevat:	
	• kritiek op generaliseerbaarheid of representativiteit van het onderzoek	1
	• kritiek op validiteit van het onderzoek	1
	voorbeeld van een juist antwoord:	
	• generaliseerbaarheid Het onderzoek is gebaseerd op een internationale analyse zonder Nederlandse gegevens. Het onderzoek zegt niets over Nederland en de Nederlandse scholier. Het is de vraag of je resultaten van internationaal onderzoek mag generaliseren naar de Nederlandse situatie. of representativiteit Alleen 15-jarigen zijn onderzocht. Het onderzoek zegt te weinig over alle leeftijdsgroepen, ofwel de Nederlandse scholier in het algemeen. De vraag is of groep 15-jarigen representatief is voor alle leeftijdsgroepen	1
	• validiteit Er is alleen gekeken naar de prestaties voor leesvaardigheid. Het onderzoek zegt niets over de totale onderwijsprestaties, met andere woorden: meet het onderzoek van Donkers wat het wil meten?	1

Vraag	Antwoord	Scores
23	maximumscore 2	
	een juist antwoord bevat:	
	<ul style="list-style-type: none"> • een hypothese die uit de tekst is af te leiden en die als een hypothese/verwachting (en niet als een vraag) is geformuleerd 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • onafhankelijke variabele en afhankelijke variabele uit de formulering moet blijken dat het variabelen zijn en geen constanten; en dat de afhankelijke variabele datgene moet zijn dat wordt verklaard en de onafhankelijke variabele datgene dat de verklaring biedt 	1
	voorbeeld van een juist antwoord:	
	<ul style="list-style-type: none"> • hypothese 	
	Scholen die bestaan uit leerlingen van verschillende herkomst bevorderen de integratie. / Gemengde scholen zorgen ervoor dat leerlingen een positieve houding kunnen krijgen over leerlingen van andere bevolkingsgroepen	1
	<ul style="list-style-type: none"> • onafhankelijke variabele: scholen met wel of geen leerlingen van verschillende herkomst 	
	afhankelijke variabele: wel of geen integratie / positieve houding ten opzichte van andere etnische groepen	1
	<i>Opmerking</i>	
	<i>Wanneer slechts één variabele is genoemd dan geen scorepunt toekennen.</i>	
24	maximumscore 4	
	een juist antwoord bevat:	
	een argumentatie met juist gebruik van twee sociologische kernconcepten	
	voorbeeld van een juist antwoord:	
	<ul style="list-style-type: none"> • Het Nederlandse onderwijsbeleid is er niet (meer) op gericht leerlingen met verschillende etnische achtergronden te mengen. Stark geeft aan dat juist het stimuleren van groepsvorming, waarbij leerlingen uit verschillende etnische groepen gestimuleerd worden om (positieve) relaties met elkaar aan te gaan, een positief effect heeft op het beeld dat leerlingen later in het schooljaar van elkaar hebben 	2
	<ul style="list-style-type: none"> • Het stimuleren van positieve ervaringen tussen leerlingen van verschillende etnische groepen en daardoor het ontwikkelen van een positief beeld van de gehele etnische groep, draagt bij aan een grotere mate van sociale cohesie binnen de school en later in de gehele samenleving. De kwaliteit van de bindingen die leerlingen met elkaar hebben wordt versterkt, er ontstaan vriendschappen en onderling respect. (Stereotypering en later eventueel discriminatie kunnen hiermee worden tegengegaan, wat van belang is voor de gehele samenleving.) 	2

5 Inzenden scores

Verwerk de scores van alle kandidaten per examinerator in het programma WOLF. Zend de gegevens uiterlijk op 20 juni naar Cito.

De normering in het tweede tijdvak wordt mede gebaseerd op door kandidaten behaalde scores. Als het tweede tijdvak op uw school wordt afgenomen, zend dan ook van uw tweede-tijdvak-kandidaten de deelscores in met behulp van het programma WOLF.

6 Bronvermeldingen

---

tekst 1	Brief van de minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, mevrouw E. Ploumen, aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, Kamerstuk Nr. 14, Den Haag, 1 maart 2013
figuur 1	www.trouw.nl van 23 augustus 2012
tekst 2	naar: C. Wouters, <i>Informalisering. Manieren en emoties sinds 1890</i> . Amsterdam 2008, p. 41-42
tabel 1	World Economic Forum, WEForum.org (vertaald)
tabel 2	naar: www.vrouwenbelangen.nl/vrouwen-en-politiek , 13 november 2012
tabel 3	naar: Rapport Monarchiedebat 2011, 3 oktober 2011, Mirjam Hooghuis. Project 90227 van Synovate de Politieke Barometer, 3 oktober 2011
tabel 4	www.motivaction.nl/content/factsheet-koningshuis-onderzoek . Koningshuis-onderzoek Trouw, Amsterdam. april 2013
tekst 3	www.trouw.nl/tr/nl/13209/Troonswisseling/article/detail/3434018/2013/04/30/Koning-van-alle-Nederlanders.dhtml , 30 april 2013.
tekst 4	archieff.nrc.nl/?modus=l&text=het+nieuwe+koningschap&hit=4&set=3 , 16 april 2013
tekst 5	www.trouw.nl/tr/nl/5009/Archief/archief/article/detail/3347683/2012/11/14/1813-Terugkeer-van-de-Oranjes.dhtml
opgave 5	Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO), Rapport 'Crisis squeezes income and puts pressure on inequality and poverty' van 15 mei 2013
tekst 6	de Volkskrant van 27 april 2013 door Cor Speksnijder
tekst 7	naar: www.trouw.nl , 18 juni 2010
tekst 8	www.rug.nl/gmw/sociology/news/dissertatie-tobias-stark_-gemengde-scholen-bevorderen-integratie.-kabinetsbeleid-eeenzijdig . september 2011